

ANKARA SANAYİ ODASI

Tacikistan Cumhuriyeti ÜLKE NOTU

Araştırma ve Yönlendirme Müdürlüğü

14 Şubat 2020

İÇİNDEKİLER

1-Ülke Künyesi

2- Tacikistan'ın Dış Ticareti

Tablo 1- Tacikistan'ın Dış Ticareti

Tablo 2- Tacikistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler

Tablo 3- Tacikistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler

Tablo 4- Tacikistan'ın İhracatında Başlıca Ülkeler

Tablo 5- Tacikistan'ın İthalatında Başlıca Ülkeler

3-Türkiye ile Tacikistan Arasındaki Ticari İlişkiler

Tablo 1 - Türkiye- Tacikistan Dış Ticaret Değerleri

Tablo 2 - Türkiye'nin Tacikistan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Tablo 3 - Türkiye'nin Tacikistan'a İthalatında Başlıca Ürünler

4-Doğrudan Yabancı Yatırımlar

1- Ülke Künyesi

Resmi Adı	Tacikistan Cumhuriyeti
Devlet (ve Hükümet) Başkanı	Emomali Rahmon (İmam Ali Rahman) - (1994)
Başkenti	Duşanbe
Resmi Dili	Tacikçe (Rusça da yaygın konuşulmaktadır)
Yönetim biçimi	Başkanlık Sistemi
Yüzölçümü	138.790 km ² (Dünya Bankası)
Ülke Nüfusu (2018)	9.100.837 (Dünya Bankası)
Başkent Nüfusu (2018)	872.653 (Dünya Bankası)
Gayri Safi Yurt İçi Hasıla - GSYİH	8,1 Milyar \$ (2019)
Kişi Başına Düşen GSYİH	877 \$ (2019)
GSYİH Büyüme Oranı (Yıllık)	% 5,0 (2019)
Para birimi	Somoni (1 Somoni : 100 Diram)
Zaman dilimi	(GMT+5)
Coğrafi Konum	Tacikistan doğuda Çin, güneyde Afganistan, batı ve kuzeyde Özbekistan ve Kırgızistan'la çevrilidir. Tacikistan toprakları Asya'nın dağlık iç kesimlerinde yer alır ve sahip olduğu toprağın %93'ü dağdır. Toprakların yarısından fazlasının yüksekliği 3.000 metreden fazladır. Kuzeyde Tanrı Dağlarının batı uzantıları, orta kesimde aynı dağların güney uzantıları, güneydoğuda ise Pamir-Alay dağ silsilesinin buzullarla kaplı dorukları yer alır. Güneydeki dağlar arasında geniş vâdiler bulunur.
Siyasi ve İdari Yapı	<p>Tacikistan, iki meclisli Başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Cumhurbaşkanı doğrudan halkoyu ile 7 yıl için seçilir. Tacikistan Anayasası 6 Kasım 1994'te yürürlüğe girmiştir. Anayasada Tacikistan Cumhuriyeti bağımsız, demokratik, laik bir hukuk devleti olarak tanımlanmıştır.</p> <p>Halkoyu ile seçilen Cumhurbaşkanı Yürütme erkinin başıdır. Görev süresi 7 yıldır. Ülke içinde ve dışında Tacikistan'ı temsil etme; Meclis-i Ali'nin onayı ile Bakanlık kurma ve lağvetme; Başbakanı ve Bakanlar Kurulunu atama veya görevden alma gibi yetkilere sahiptir. İkinci kez seçilmesi mümkündür. Cumhurbaşkanı, Hükümete (Bakanlar Kurulu) başkanlık etmesi için bir Başbakan atar. Bakanlar Kurulu, Başbakan, Başbakan Yardımcıları, Bakanlar ve Devlet Komiteleri Başkanlarından oluşur.</p> <p>Tacikistan Parlamentosu iki kanatlı (Temsilciler Meclisi ve Milli Meclis) bir yapıya sahiptir. Üyelerinin tamamı seçimle belirlenmektedir. Görev süreleri 5 yıldır. Ülkede %5 seçim barajı uygulaması bulunmaktadır. Milli Meclis (Meclis-i Milli) ise 33 üyeden oluşmaktadır. Yasama yetkisi iki Meclisin birlikte toplanması ile oluşan Meclis-i Ali'ye aittir. Meclis-i Ali'de kanunlar oyçokluğu ile kabul edilir.</p> <p>En üst yargı organı Yüce Divan'dır. Diğer önemli yargı organları, Anayasa Mahkemesi ve İktisadi Yüce Divan'dır. Cumhurbaşkanı her üç mahkemenin üyelerini Parlamento'nun onayına sunarak 10 yıllık süreyle atamaktadır. Tacikistan idari açıdan, biri otonom olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Başkent Duşanbe ile Duşanbe'den yönetilen ve 2001 yılında Khatlon (idare merkezi Kurgantepe) bölgesinin de dahil edildiği Merkez bölgesi, kuzeyde Sughd (idare merkezi Hocent, 13 şehir) bölgesi ve Dağlık-Badakhşan Özerk Bölgesi-Badakhshan Autonomous Mountainous Region- (idare merkezi Horog, 7 şehir).</p>

Nüfus Yapısı	Tacik (%84), Özbek (%14), Rus (%1)
Ekonomik Yapı	<p>Son yıllarda hükümet ekonomik büyümeyi ve makroekonomik istikrarı sağlamak için uluslararası finansal kurumların reform reçetelerini takip etmiştir. Ülke gıda ve altyapı yatırımları için uluslararası yardıma bağımlıdır.</p> <p>Kısa vadede dış şoklarla başa çıkabilmek için IMF geçmiş dönemlerde mali disiplinin ve borç kontrolünün sağlanması gerekliliği üzerinde durmuştur.</p> <p>Otoriteler, enerji kaynaklarını ve altyapıyı geliştirmeye yönelmektedir.</p>
Tarife Dışı Engeller ve Anti-Damping Uygulamaları	Alkol ve tütün ithalatı kota ile sınırlandırılmaktadır. Tarife dışı engeller sağlık, güvenlik ve gizlilik sebepleriyle mal belgelendirilmesinde uygulanmaktadır. Tacikistan Sovyetler'den kalan zorunlu standartları muhafaza etmeye çalışmıştır. Yeterli donatılmış laboratuvar, eğitilmiş personel eksikliği ve şeffaf fiyatlandırma ve düzenlemelerin mevcut olmayışı zorunlu belgelerin teminini güçleştirmektedir.

2- Tacikistan'ın Dış Ticareti

Tablo 1-Tacikistan'ın Dış Ticareti (1.000 \$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2014	813.493	4.235.728	5.049.221	-3.422.235
2015	897.605	3.419.364	3.509.129	-2.521.759
2016	899.320	3.031.463	3.930.783	-2.132.143
2017	983.826	2.774.436	3.758.262	-1.790.610
2018	1.073.858	3.144.346	4.218.204	-2.070.488

Kaynak: Trademap

Tablo 2 – Tacikistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1.000\$)

GTİP	Ürünler (ilk 10)	2016	2017	2018
7601	İşlenmemiş alüminyum	207,617	200,723	199,452
2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	94,334	181,522	168,609
5201	Pamuk	120,931	121,026	165,303
2607	Kurşun cevherleri ve konsantreleri	101,712	145,483	119,230
2716	Elektrik enerjisi	52,280	51,524	77,955
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	16,253	26,636	75,278
2523	Çimento	15,448	45,947	65,371
5205	Pamuk (dikiş hariç) ipliği	10,909	36,709	37,819
2617	Diğer metal cevherler ve konsantreleri	26,225	33,146	35,847
8110	Antimuan ve antimuandan eşya	11,630	20,507	26,669
	Genel Toplam	899,320	983,826	1,073,858

Kaynak: Trademap

Sektörel bazda ihracatında; maden cevherleri (gtip:26), pamuk (gtip:52), alüminyum ve alüminyum eşya (gtip: 76) ilk üçü paylaşmaktadır.

Tablo 3 – Tacikistan’ın İthalatında Başlıca Ürünler (1.000\$)

GTİP	Ürünler (ilk 15)	2016	2017	2018
2710	Petrol ürünleri (akaryakıt)	259,267	272,178	318,761
2711	Doğalgaz	160,209	161,315	177,286
1001	Buğday	231,465	197,514	172,642
8703	Otomobil	32,790	80,120	124,847
2818	Suni korendon alüminyum oksit ve hidroksit	137,370	107,196	86,303
7214	Demir/çelik çubuklar	43,526	42,949	75,794
8704	Motorlu taşıtlar (eşya taşımaya mahsus)	32,728	45,320	66,133
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç	77,367	76,668	62,613
1512	Ayçiçekyağı	65,867	70,166	58,642
1701	Kamış/pancar şekeri	50,805	59,696	56,496
0207	Kümes hayvanları etleri	30,862	38,661	42,631
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları	30,967	32,266	41,620
2713	Petrol koku, diğer petrol bitümenleri	40,475	29,680	39,211
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	40,546	29,254	38,970
8702	Motorlu taşıtlar (toplu halde yolcu taşımağa mahsus)	444	3,411	38,735
	Genel Toplam	3,031,463	2,774,436	3,144,346

Kaynak: Trademap

İthalatında önde gelen sektörler; petrol ürünleri (gtip:27), motorlu kara taşıtları (gtip:87), demir ve çelik (gtip: 72) ile makinalardır (gtip:84).

Tablo 4 – Tacikistan’ın İhracatında Başlıca Ülkeler (1.000\$)

Ülkeler (ilk 10)	2016	2017	2018
Kazakistan	194,860	324,338	299,974
Türkiye	200,765	233,227	276,524
Özbekistan	35,640	57,081	155,269
Afganistan	74,971	98,070	72,344
Çin	44,045	35,381	57,076
Rusya	50,603	32,067	55,233
İran	39,048	30,399	35,146
Hollanda	14,624	24,644	28,752
İtalya	13,585	17,182	17,063
Tayvan	45,345	49,341	16,657
Genel Toplam	899,320	983,826	1,073,858

Kaynak: Trademap

5 – Tacikistan’ın İthalatında Başlıca Ülkeler (1.000\$)

Ülkeler (ilk 15)	2016	2017	2018
Rusya	985,864	903,855	967,937
Çin	841,305	556,182	594,154
Kazakistan	481,082	514,639	536,594
Özbekistan	33,630	69,334	126,263
Türkiye	114,545	105,368	124,915
Almanya	58,358	106,251	97,033
Japonya	11,250	29,116	64,377
İran	75,129	61,443	62,090
Pakistan	25,181	24,638	52,444
Kırgızistan	16,909	37,496	48,488
Türkmenistan	92,132	48,812	46,577
ABD	24,903	23,498	42,310
Ukrayna	27,545	37,250	36,979
İtalya	12,941	17,769	35,991
Beyaz Rusya	18,908	36,986	35,225
Genel Toplam	3,031,463	2,774,436	3,144,346

Kaynak: Trademap

3- Türkiye ile Tacikistan Arasındaki Ticari İlişkiler

Tablo 1 - Türkiye- Tacikistan Dış Ticaret Değerleri (1.000 \$)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2013	283.620	371.358	654.978	-87.738
2014	277.384	160.947	438.331	+116.437
2015	162.783	203.760	366.543	-40.977
2016	151.621	162.255	313.876	-10.634
2017	155.863	197.767	353.630	-41.904
2018	177.098	201.406	378.504	-24.308

Kaynak: Trademap

Tablo 2 - Türkiye'nin Tacikistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000\$)

gtip	Ürünler (İlk 10)	2016	2017	2018
8702	Toplu halde yolcu taşımağa mahsus motorlu taşıtlar	0	6,330	24,302
9619	Bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	16,434	18,073	17,708
3916	Plastikten monofil, çubuk, profiller	5,367	6,269	5,816
5402	Sentetik lif ipliği	2,088	3,177	5,281
7113	Kıymetli metaller / mücevherci eşyası	4,134	6,887	3,653
3214	Macunlar, renkli çimentolar	1,167	1,229	3,635
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. eşya	3,431	4,814	3,246
8481	Muslukçu, borucu eşyası	2,327	2,741	3,216
8544	İzole edilmiş tel, kablo	4,683	2,178	2,854
9403	Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	1,799	2,338	2,723
	Genel Toplam	151,621	155,863	177,098

Kaynak: Trademap

Tablo 3 - Türkiye'nin Tacikistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 \$)

gtip	Ürünler (İlk 5)	2016	2017	2018
7601	İşlenmemiş alüminyum	127,270	117,023	150,728
5201	Pamuk (kardesiz, taranmamış)	24,112	35,473	23,374
5205	Pamuk (dikiş hariç) ipliği	4,904	29,999	21,779
4104	Sığır ve at cinsi hayvanların dabalıanmış derileri	4,496	4,685	4,723
0813	İşlenmemiş kuru kayısı	81	297	261
	Genel Toplam	162,255	197,767	201,406

Kaynak: Trademap

4-Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Tacikistan hükümeti, ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve yabancı yatırımları teşvik etmek için çalışmalar düzenlemektedir. 20 ülke ile imzalanan Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki Anlaşması, 23 ülke ile yapılan Ekonomik İşbirliği Anlaşması, ülkedeki yabancı sermayeyi arttırmak için yapılan önemli çalışmalar arasındadır.

Son yıllarda Tacikistan'a yapılan yatırımlarda artış gözlemlenmektedir. Tacikistan'da 160'ı aşkın yabancı sermayeli şirket faaliyet göstermektedir ve bu sayının önümüzdeki yıllarda artması beklenmektedir. Rusya, İran, İngiltere ve İsviçre önemli yatırımcı ülkelerdir. Yatırım yapılan önemli sektörler iletişim, enerji ve madenciliktir. Türkiye'nin Tacikistan'da turizm ve hizmet sektörlerinin gelişmesine yönelik yatırımları mevcuttur. Başkentte otel ve iş merkezleri inşa edilmektedir.

Halen yürürlükte olan yatırım mevzuatına göre yatırıma yönelik makina-ekipman ithalatında KDV muafiyeti tanınmaktadır. Bununla beraber, firmalar vergi otoritelerinin zayıf yönetiminden dolayı bu vergi avantajlarını kendi lehlerine kullanmada zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Prensipte yabancı yatırımcılar ticari kazanç amacıyla faaliyette bulunabilmekte, firma kurabilmektedirler. Ülkeninbankacılık sistemi de yabancı yatırımcıların ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Bu alanda önemli atılımlar yapılmadığı gibi para transferlerinden alınan %5'lik komisyon da sıkıntı yaratmaktadır.